

การทำบุญที่ยิ่งใหญ่ที่สุดคือการได้บวชตอบแทนพระคุณพ่อแม่ The Greatest Merit is to be Ordained to Repay Their Parents.

ขวัญชัย ขวณา

Khwanchai Khuana

สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Corresponding author, E-mail : khwanchai@gmail.com

สาระสังเขป

ในชีวิตของข้าพเจ้านั้นมีเป้าหมายที่อยากจะทำให้สำเร็จหลักๆอยู่สามประการ คือ 1) การได้ตอบแทนพระคุณพ่อแม่และผู้มีพระคุณ เทวดาประจำตัวเทวดาอารักษ์ และเจ้ากรรมนายเวร 2) การเรียนให้สำเร็จจนถึงขั้นสูงสุด และ 3) การบริจาคร่างกายเพื่อเป็นวิทยาทานให้เกิดประโยชน์สูงสุดจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิตแต่การดำเนินชีวิตของข้าพเจ้านั้นมีอุปสรรคมากมายทำให้สิ่งที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายนั้นไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ ในการบวชตอบแทนพระคุณพ่อแม่ข้าพเจ้ามีความตั้งใจที่จะบวชตั้งแต่ช่วงอายุย่างเข้า 20 แต่เนื่องจากฐานะทางบ้านไม่ค่อยจะเอื้ออำนวย ประกอบกับขณะนั้นกำลังศึกษาเล่าเรียนจึงยังไม่มีโอกาสที่เหมาะสมในการบวช ข้าพเจ้าจึงคิดทบทวนว่าสิ่งไหนที่สามารถทำได้ก่อน เมื่อปี พ.ศ. 2555 ข้าพเจ้าจึงปรึกษากับครอบครัวและตัดสินใจทำสิ่งแรกที่ได้เร็วที่สุด คือ การบริจาคร่างกายเพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และสมเด็จพระเทพฯ ต่อมาข้าพเจ้าได้ตั้งใจเรียนจนสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก ซึ่งอาจเป็นอันสิ้นสุดจากผลบุญทำให้สำเร็จการศึกษาขั้นสูงสุดและเป็นเกียรติต่อวงศ์ตระกูล และเมื่อวันที่ 9 เดือนมีนาคม 2558 ข้าพเจ้าก็ได้ทำตามเป้าหมายสูงสุดที่วางไว้ซึ่งถือเป็นการทำบุญที่ยิ่งใหญ่ที่สุดคือการบวชตอบแทนพระคุณพ่อแม่ผู้มีพระคุณเทวดาประจำตัวเทวดาอารักษ์ และเจ้ากรรมนายเวรการบวชในครั้งนี้ข้าพเจ้าได้รับประสบการณ์ดี ๆ มากกว่าที่คิดมากกว่าคำบอกเล่าและมากกว่าตำราที่เขียนไว้ จึงอยากแนะนำประสบการณ์ที่ดีที่ได้พบมาบอกเล่าประสบการณ์ถึงแม้จะเป็นการบวชระยะสั้น ๆ แต่คุณค่าและประสบการณ์นั้นมีค่ามากมายมหาศาลจึงอยากจะทำให้ออกไปให้ทุกท่านที่สนใจได้รับทราบเพื่อเป็นบุญกุศลและเป็นการเผยแพร่ศาสนาอีกทางหนึ่งด้วย ประโยชน์ในการบวชครั้งนี้ทำให้ข้าพเจ้าได้มีความสุขใจที่ได้ตอบแทนพระคุณพ่อแม่และผู้มีพระคุณได้ทำตามเป้าหมายที่วางไว้ เหมือนได้ปล่อยวางพันธะในใจไปได้ทีละอย่างให้เบาบางลง ได้มีเวลาคิดทบทวนหลาย ๆ อย่างในชีวิตที่ผ่านมาว่าจะวางแผนชีวิตต่อไปอย่างไร และมีความสุขทางกาย เมื่อข้าพเจ้าได้ฝึกสมาธิและได้ทบทวนในเรื่องต่างๆที่ผ่านมาทำให้พบว่าการทำงานและเรียนอย่างหนักนั้นทำให้ข้าพเจ้าเองได้สัมผัสสิ่งสำคัญหลาย ๆ อย่างในชีวิต สิ่งสำคัญภายในตัวตนสิ่งสำคัญที่อยู่รอบกายและขาดภูมิภาคกันในการดำเนินชีวิต ทำให้เป็นผู้อ่อนแอด้านจิตใจส่งผลทำให้ร่างกายอ่อนแอไปด้วย แต่เมื่อข้าพเจ้าได้บวชแล้วข้าพเจ้าก็ได้มีเวลาดูแลใจดูแลร่างกายของตนเองทำให้ร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ขึ้นและจิตใจเข้มแข็งพร้อมดำเนินชีวิตต่อไปข้าพเจ้าจึงนำประสบการณ์ดี ๆ ในการบวชครั้งนี้มาบอกต่อรวมทั้งการเตรียมความพร้อมในการบวชของท่านที่จะบวชต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ : การทำบุญที่ยิ่งใหญ่ ; การบวช ; การตอบแทนพระคุณพ่อแม่

SUMMARY

In my life have three main aims that would be achieved: 1) to return the favor to my parents, personal angels, guardian angels, deeds and retaliator, 2) education achievement up to the highest level, and 3) the body donation to be the fullest benefits until the end of life. However, there are many obstacles in my life to achieving that goal, makes things do not go as planned respectively. In order to return the favor to my parents, I have intention to be ordained since the age of 20, but because of the limitation of family economy and I am being at the time of studying, it was not yet right opportunity to be ordained. So I think and reconsider of what can be done firstly. In the year 2012, I consulted with my family and decided to do the first thing that can be done as soon as possible. It is to donate the body to give a royal charity upon His Majesty the King Bhumipol Adulyadej and Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn. Later I intend the doctoral study until graduation. This could be a virtue to finish the highest graduation and honor to my family. On March 9th, 2015, I have achieved my ultimate goal, which placed the greatest merit was ordination to repay my parents, personal angels, guardian angels, deeds and retaliators. During this time of ordination, I have a great experience that much more valuable than thought, more than words, and more than written texts. It would be a great experience to be expressed, even the ordination in the short time period. It was of great values and experience, so I want to convey to all of you to be a missionary charity and the propagation of Buddhism. For the benefits from this ordination, I have had the pleasure to repay my parents and benefactors, follow my ultimate goals I have in mind to put off the spiritual bond. I have time to think about things in the past and next plan for my life, with physical pleasures when I meditate and review the issues of the past. It was found that hard working and studying hard made me forgot several important things in life, an inner important thing within the body, important things around myself, and lacking of inside immunity in lifestyle. The weakness has resulted in debilitating psychological and physical conditions as well. When I was ordained, I was taking care of my body. My body and mind get stronger with healthy lifestyle, ready to continue my life, so I take good experience from this time of ordination to be presented here for the preparation of those who are to be ordained in the future.

Keywords : The great merit ; the ordination ; to repay the parents.

บทนำ

สถาบันพระพุทธศาสนาคือสถาบันที่สำคัญที่สุดสถาบันหนึ่งในการให้ความช่วยเหลือต่อสังคมไทยตลอดมาโดยมีส่วนร่วมในการกล่อมเกลาคิดใจและพฤติกรรมของคนไทยตลอดจนการให้บริการตามความจำเป็นตามความต้องการของประชาชน อีกทั้งมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาของสังคมไทยเป็นอย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนตามชนบทซึ่งจะเห็นว่าเหตุการณ์สำคัญต่างๆในชีวิตประจำวันเกือบทั้งหมดของคนไทยมีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างแน่นแฟ้นในประเทศไทยมีหมู่บ้านเป็นหน่วยหลักและจะมีวัดตั้งอยู่กลางหมู่บ้านวัดจึงเป็นแหล่งกลางสำหรับสมาคมหรือดำเนินชีวิตทางสังคมและเป็นศูนย์กลางวัฒนธรรมชีวิตดำเนินอยู่รอบวัดเพราะประชาชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาวัดจึงเป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนาที่อยู่เหนือจิตใจของชาวไทยอยู่มากและนับว่าเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดในหมู่บ้านรองไปจากครอบครัวพระพุทธศาสนามีความสัมพันธ์แนบแน่นกับชนชาติไทยจนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อาจกล่าวได้ว่าพระพุทธศาสนามีความเป็นมาพร้อมประวัติศาสตร์ของไทยตั้งแต่โบราณมาดังจะเห็นได้จากคนที่จะทำอะไรไม่ว่าจะเป็นการแต่งงานการรับราชการและการศึกษาคหาความรู้ต้องผ่านการบรรพชาอุปสมบทหรือผ่านการเรียนรู้กับพระภิกษุสงฆ์ก่อนดังนั้นพระพุทธศาสนาถือเป็นแบบแผนที่สำคัญของสังคมไทยและเป็นเครื่องมือฝึกพฤติกรรมของคนในสังคมพระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อการเกิดประเพณีที่ถือสืบต่อกันมาอย่างแนบแน่นทั้งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมกิจกรรมส่วนใหญ่ที่สำคัญของวิถีชีวิตของชุมชนก็จะมีส่วนประกอบด้านพระพุทธศาสนาเป็นพิธีการจึงกล่าวได้ว่าชีวิตของคนไทยผูกพันกับพระพุทธศาสนาตั้งแต่เกิดจนตายจนเป็นวิถีชีวิตของคนไทย ฉะนั้นพระพุทธศาสนาจึงเป็นมรดกล้ำค่าของคนไทยซึ่งควรจรรโลงรักษาไว้ [1]

ศาสนาเป็นผลอย่างหนึ่งของความพยายามของมนุษย์ที่จะแก้ไขปัญหาชีวิตบางอย่างของคนซึ่งมีปัญหาเฉพาะบุคคลและปัญหาที่เกี่ยวข้องระหว่างมนุษย์ด้วยกันที่เรียกว่าปัญหาสังคมในเมื่อศาสนาเกิดจากความพยายามของมนุษย์จะเกิดขึ้นจะเสื่อมหรือสูญสิ้นไปสุดแต่มนุษย์จะเป็นผู้บันดาลโดยเฉพาะในทางสังคมด้วยฐานะที่ศาสนาเป็นสถาบันทางสังคมอย่างหนึ่งศาสนาจะมีความสำคัญและได้รับการยอมรับนับถือจากมนุษย์เพียงใด

ก็อยู่ที่ว่าศาสนายังมีประโยชน์ช่วยสนองความต้องการของมนุษย์ในการแก้ปัญหาของพวกเขาได้อย่างไรและมนุษย์ยังมองเห็นความจำเป็นของศาสนาอยู่เพียงใดโดยนัยนี้การดำรงชีวิตจะเจริญขึ้นเสื่อมลงหรือสิ้นไปของศาสนาจึงขึ้นอยู่กับประโยชน์ต่อสังคมเป็นสำคัญ [7]

เมื่อศาสนามีความสำคัญในฐานะเป็นสถาบันอันมีประโยชน์เพื่อสังคมเช่นนี้บทบาทของศาสนาในปัจจุบันจึงเกี่ยวเนื่องกับสังคมโลกในแทบทุกด้านกล่าวคือมีความสำคัญในด้านการเผยแผ่หลักธรรมนำความสงบสุขและสันติภาพมาสู่สังคมมนุษย์จากอดีตจนถึงปัจจุบันศาสนาจึงเกี่ยวพันกับสถาบันการเมืองเศรษฐกิจสังคมโดยเฉพาะการศึกษาความเจริญรุ่งเรืองของสังคมมนุษย์มีผลสืบเนื่องมาจากสถาบันศาสนาและบุคลากรของศาสนาซึ่งได้รับการพัฒนาให้ออกไปเผยแผ่หลักธรรมแก่ชนทั่วโลกบทบาทของสถาบันศาสนาจึงเกี่ยวพันกับสังคมโลกพระพุทธศาสนาเป็นทั้งสถาบันหลักสถาบันหนึ่งของสังคมและมีบทบาทสัมพันธ์กับสังคมโลกซึ่งควรทำนุบำรุงให้เจริญมั่นคงและมีประสิทธิภาพในการที่จะเอื้ออำนวยประโยชน์สูงสุดแก่ชีวิตสังคมมนุษย์การดำรงรักษาให้ความอุปถัมภ์ดูแลและพัฒนาสถาบันพระพุทธศาสนาเพื่อให้สามารถถ้อยประโยชน์ให้แก่สังคมได้ตลอดไปในแนวทางหนึ่งที่สามารถกระทำได้คือการพัฒนาการศึกษาด้านศาสนาโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาองค์ความรู้ในระดับอุดมศึกษาเป็นสำคัญทั้งนี้มีเหตุผลและความสำคัญในการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนา [11]

ข้าพเจ้ามีความเห็นว่า การบวชจะเป็นโอกาสให้ได้ตอบแทนพระคุณพ่อแม่ ผู้มีพระคุณ เทวดาอารักษ์ เจ้ากรรมนายเวร และ เพื่อการผ่อนคลายอย่างจริงจัง หากยังครองตนในเพศฆราวาสอยู่ ถึงแม้จะลงานเพื่อพักผ่อน ก็คงไม่มีโอกาสได้เจริญภาวนาอย่างเต็มที่ เพราะมีภาระงานเยอะเยาะ เข้ามาแทรกอย่างต่อเนื่อง แต่เหตุผลสำคัญกว่านั้นก็คือ เพศบรรพชิตจะเป็นกรอบจำกัดข้าพเจ้าให้หันหน้ามาเผชิญหน้ากับตัวเองอย่างจริงจังเสียที หากไม่มีช่องทางหลบเลี่ยง หนีห่างจากตัวเองอยู่รำไป โดยเอาหน้าที่การงานและความจำเป็นอย่างอื่นขึ้นมาเป็นข้ออ้าง ข้าพเจ้ามีเวลาสำหรับบวช 15 วัน จึงตั้งใจจะมุ่งปฏิบัติเต็มที่ โดยไม่พยายามหนีไปหาหนังสือ ตำราทางวิชาการ เพื่อเป็นที่หลบหนีปัญหาไม่ว่าจะเป็นการอ่านหรือเขียน การสือทางโทรศัพท์ และสังคมออนไลน์ เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยกับชีวิตที่

สงบนิ่งดังกล่าว ข้าพเจ้าจึงเริ่มทำตัวให้ว่างขึ้น ว่างแต่ในให้น้อยลง เดินด้วยท่าหน้าที่เรียบร้อย อยู่นิ่งๆ มากขึ้น และเข้าหาความสุขที่ ประณีตขึ้นโดยลำดับ เพื่อให้จิตใจสงบลง ความมั่นใจในตนเองว่า จะไม่ทุกข์ร้อนในการบวช เริ่มปรากฏขึ้น เมื่อข้าพเจ้ารู้สึกเป็นสุข กับชีวิตเรื่อยๆ ข้าพเจ้าเริ่มเข้าใจว่า อะไรคือสิ่งที่มีความหมายต่อ ชีวิตของตนจริงๆ เป็นครั้งแรกที่ข้าพเจ้าพบว่า ความสะอาด กสบายแสงสีและรสชาติของสิ่งเร้าต่าง ๆ นั้นไม่มีอิทธิพลดึงดูดใจ ข้าพเจ้าเลยเถิด เวลานั้นจึงเป็นช่วงเวลาที่ข้าพเจ้าได้พักกายพักใจ อย่างแท้จริง

องค์ความรู้เกี่ยวกับการบวช

1. ความหมายของการบวช

การหาความหมายของการบวชในที่นี้ได้มาจากการวิเคราะห์คำศัพท์ที่ตั้งนี้คำว่าบวชมาจากภาษาบาลีว่าพพชช (ป+วช) แปลว่าเว้นทั่ว (เว้นทุกอย่าง) บางครั้งแปลว่าถึงความ เป็นผู้ประเสริฐเพราะฉะนั้นการบวชหรือบรรพชาจึงหมายถึง การเว้นทุกอย่างที่จะเป็นอุปสรรคต่อการบรรพชาเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาตามที่ ภิกขุ ปุณฺณนันทะ [10] กล่าวว่า ผู้ที่เป็นนักรบวชในความหมายนี้ก็คือผู้งดเว้นจากเรื่องอะไร งดเว้นจากสิ่งที่เป็นข้าศึกแก่ความสงบของจิตใจผู้ที่เป็นนักรบวชนี้เขาเรียกว่าประพตฺติพรหมจรรย์พรหมจรรย์หมายถึงความบริสุทธิ์ของจิตใจสิ่งใดที่เป็นข้าศึกแก่ความบริสุทธิ์สิ่งนั้นก็เรียกว่าเป็นของขัดต่อพรหมจรรย์เป็นเรื่องที่ไม่ควรคิดนึกกระทำและ หมายถึงการทำให้ถึงความเป็นผู้ประเสริฐคือดีงามนุญชธรรมดา ผู้ที่ได้บรรพชาเรียกว่าบรรพชิตหรือนักบวชก็คือบุคคลผู้ถึงความ เป็นผู้ประเสริฐ [9] ส่วนคำว่าอุปสมบทแปลว่าการเข้าถึงหมายถึง การบวชเป็นคำในพระพุทธศาสนาเรียกวิธีการบวชสำหรับภิกษุ ว่าอุปสัมปทาหรืออุปสมบทกรรม(สำหรับสามเณรเรียกว่า บรรพชา) อุปสมบทกรรมนั้นเป็นพิธีการคัดเลือกบุคคลเข้ามาเป็น ศาสนทายาทในพระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าทรงวางหลักเกณฑ์ และระเบียบปฏิบัติไว้รัดกุมและละเอียดมากเพื่อให้ได้ศาสน ทายาทที่ดีไว้สืบสานพระพุทธศาสนา [3] นพพร สุวรรณพานิช [2] ความหมายของการบวชที่ระบุไว้ในพจนานุกรมว่า การบวช แปลว่า เปลี่ยนจากเพศคฤหัสถ์ อยู่ในสมณเพศ เป็นภิกษุ หรือ สามเณร เป็นถือเพศเป็นพระ ตามพจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับ ประมวลศัพท์ : ไทย - อังกฤษให้ความหมายของ การบวชคือ

giving up the world; adopting the ascetic life; ordination. v. to go forth; give up or renounce the world; become an ascetic, a Bhikkhu or a novice; be ordained; join or enter the Orderและท่านได้กล่าวว่า การบวช แปล ความหมายง่าย ๆ ว่า เว้น ละได้ทั่ว ๆ ไปเป็นการ ละละ สิ่งที่ไม่ดีไม่งามหรือบาป อกุศลต่าง ๆ เป็นเรื่องของการฝึกฝน พัฒนาตนเอง เพราะว่า อกุศลสิ่งไม่ดี หรือบาปต่าง ๆ นั้น ไม่ใช่ จะละได้ง่ายๆ บางทีละภายนอกแล้ว แต่ภายในยังละไม่ได้ ละ ทางกายแล้วก็ยังติดอยู่ในใจ กว่าละทางใจได้ต้องฝึกฝนพัฒนา กันมาก

2. ความเป็นมาของการบวช

บรรพชาหรือการบวชนั้น ความหมายทั่วไป มีมาแต่ เดิมก่อนพระพุทธศาสนาเกิดขึ้น คือในหมู่ประชาชนนั้น มีบุคคล บางคน ที่ รู้จักคิดพิจารณา มองเห็นชีวิตของหมู่มนุษย์ในสังคม มีความเป็นไป ทั้งทางดีและทางร้าย บางครั้งสังคมก็มีความเสื่อม บางครั้งก็มีความเจริญ ผันผวนแปรปรวนไปต่าง ๆ ไม่เที่ยงแท้ แน่นนอน ทาสระและความสุขแท้จริงไม่ได้

การดำรงชีวิตท่ามกลางสังคม นอกจากวุ่นวาย หาคความสุขได้ยากแล้ว ก็มักไม่เปิดโอกาสแก่การที่แสวงหาคความ เข้าใจ และความรู้จริงเกี่ยวกับชีวิต จึงมีคนบางคนได้ปลีกตัวออก จากสังคม แล้วออกไปอยู่ในที่ห่างไกลเพื่อจะไม่มีความสุข และ มีเวลาคิดค้นสิ่งต่าง ๆ ไม่ถูกรบกวนด้วยเรื่องวุ่นวายที่เกี่ยวกับ คนอื่น ด้วยการปลีกตัวออกจากสังคมนั้น ก็จึงได้เกิดมีชีวิต แห่ง การบวชขึ้นมา ผู้ที่ออกบวชเหล่านี้ก็ได้ไปอยู่ตามป่าตามเขาในที่ สงัดเช่นในถ้ำ แล้วก็หาคความรู ความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิต ไปคิดค้น การแสวงหาคความหมายของชีวิต และชีวิตที่มีความหมายพร้อม กับหาคความสงบของจิตใจอย่างนี้ ได้มีมาเป็นพื้นฐาน จนกระทั่ง ถึงสมัยที่เจ้าชายสิทธัตถะได้ประสูติ ตอนแรก เจ้าชายสิทธัตถะ ก็อยู่ทางกลางชีวิตในโลก โดยประทับอยู่ในวังและวุ่นวายอยู่กับ เรื่องการหาคความสุขจากวัตถุที่เรียกว่า กามสุข แต่ต่อมาก็ทรง เห็นว่าการที่จะอยู่ตามๆ กันไปกับผู้อื่น เกิดมาแล้วก็แก่ แล้วก็ เจ็บตายกันไป วุ่นเวียนกันอยู่แค่นี้ โดยไม่รู้ไม่เข้าใจ ในความจริง ของชีวิต ไม่ช่วยให้เข้าถึงชีวิตที่ดีมาก ตลอดจนความเป็นอิสระ ของจิตใจ ในที่สุดพระองค์ได้ทรงพิจารณาทหาทางว่า ทำอย่างไร จึงจะสามารถเข้าถึงความจริงและความดีงามนั้นได้ การมีชีวิตอยู่ ท่ามกลางความวุ่นวายในสังคมนั้น ไม่อำนวยโอกาส เพราะชีวิต

การครองเรือนมีห่วงกังวลรุ่ง รุ่งหน่วยผู้รักตัวมากอย่างที่ท่านกล่าวไว้ สมพาโรฆราวาส แปลว่า ชีวิตครองเรือนนี้คับแคบ ทรงเห็นว่า การออกบวชอย่างนักบวชที่มีในยุคพุทธกาลสืบต่อกันมาแต่สมัยโบราณนั้นเป็นทางออกที่ดี อพโลกาโสภพพชชา การบวชนั้น เหมือนกับการออกมาสู่ที่โล่งแจ้ง ปลอดภัย เป็นอิสระ คล่องตัว ไปไหนไปได้ จึงตัดสินใจสละชีวิตในวังเสด็จออกผนวช เรียกว่าบรรพชา แล้วก็เสด็จไปแสวงหาความรู้ ความเข้าใจจากสำนักต่าง ๆ และทรงประพฤติปฏิบัติตามแนวทางของพวกนักบวชเหล่านั้น ทุกแบบ พระองค์ทรงโปรดทดลองตามแนวทางปฏิบัติของนักบวชสมัยนั้น ในที่สุดก็ทรงเห็นว่า สิทธิของนักบวชเหล่านั้น รวมทั้งฤทธาต่าง ๆ ไม่เป็นทางที่จะให้บรรลุความรู้ความเข้าใจ เกิดปัญญา ที่จะรู้แจ้งความจริงและทำชีวิตจิตใจให้เป็นอิสระหลุดพ้นได้ จึงทรงแสวงหาหนทางของพระองค์เอง แล้วได้ตรัสรู้ในวันเพ็ญเดือน 6 เมื่อสองพันห้าร้อยกว่าปีมาแล้วดังที่เราเรียกวันที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ ว่า วันวิสาขบูชา เมื่อพระองค์ตรัสรู้แล้ว ก็ได้นำธรรมะมาสั่งสอนเผยแพร่ออกไป ผู้ที่เห็นด้วยและศรัทธา ในคำสอนของพระองค์ เข้าใจความจริงของชีวิต และเข้าใจหลักความดีต่างๆ ที่พัฒนาชีวิตให้ถึงความสุข ความเจริญอกงามที่แท้จริง ก็ขอมาประพฤติปฏิบัติอยู่กับพระองค์โดยสละความเป็นอยู่ท่ามกลางบ้านเรือน เรียกว่า ออกบวช เมื่อมีผู้มาขอบวชอยู่กันมากขึ้น มีนิสัยใจคอความประพฤติต่าง ๆ กัน บางคน ก็ทำสิ่งที่ไม่เหมาะสมไม่ควรพระพุทธเจ้าก็ทรงจัดตั้งวาระระเบียบวินัยขึ้น ทำให้ชีวิตการบวชมีแบบแผน เฉพาะขึ้นมา สำหรับพระพุทธศาสนา ตามพระวินัยที่พระพุทธเจ้าจัดวางไว้ นั้น ในขั้นต้น ขอบวชเป็นสามเณรก่อน เรียกว่า บรรพชา ต่อมาเมื่อมีคุณสมบัติพร้อมแล้วจะบวชให้สมบูรณ์ จึงเข้าที่ประชุมสงฆ์บวชเป็นพระภิกษุ เรียกว่า อุปสมบท การบวชเป็นสามเณรที่เรียกว่าบรรพชานั้น ไม่จำเป็นต้องมีสงฆ์ มีแต่ พระอุปัชฌาย์องค์เดียวก็พอ แต่ถ้าจะบวชเป็นพระภิกษุคือจะอุปสมบท ต้องมีสงฆ์ประชุมพิจารณาให้มติความเห็นชอบร่วมกัน

3. ลักษณะของการบวชจะมี 2 ลักษณะ ได้แก่ การบวชเป็นสามเณร เรียกว่า บรรพชา การบวชเป็นพระภิกษุ เรียกว่า อุปสมบท

4. ประเภทของการบวชแยกได้ 3 ประเภท คือ เอหิภิกขุอุปสัมปทา การบวชประเภทนี้ เป็นวิธีการบวชที่พระพุทธเจ้าประทานแก่กุลบุตร ผู้ขอบวช ด้วยพระองค์เอง เป็นการอนุญาต

ให้มาเป็นภิกษุโดยการตรัสด้วยพระวาจาแต่จะมีอยู่ 2 แบบ ได้แก่

4.1 หากบุคคลผู้ที่ยังเป็นปุถุชนคน ธรรมดาขอบวช พระองค์ก็จะตรัสเรียกให้เข้าเป็นภิกษุว่า เธอจงเป็นภิกษุมาเถิด ธรรมดาแล้วดีแล้ว เธอจงประพฤติพรหมจรรย์เพื่อทำที่สุดทุกข์โดยชอบเถิด การตรัสพระวาจาเพียงแค่นี้ก็สำเร็จเป็นภิกษุในพุทธศาสนาแล้ว

4.2 เป็นวิธีการบวชที่พระพุทธเจ้าบวชให้แก่บุคคลผู้บรรลุธรรมวิเศษ สามารถกำจัดกิเลสได้แล้ว พระองค์จะตรัสพระวาจาว่า เธอจงเป็นภิกษุมาเถิด ธรรมดาแล้วดีแล้วเธอจงประพฤติพรหมจรรย์เถิด จะตัดข้อความตอนสุดท้ายออก คือเพื่อทำที่สุดทุกข์โดยชอบเถิด เพราะผู้ที่กำจัดกิเลสตนหาได้แล้ว จะไม่มีความทุกข์โดยสิ้นเชิง

4.3 ติสรณคณอุปสัมปทา คือ การอุปสมบทด้วยวิธีให้ผู้ขอบวชกล่าวคำรับเอาและเข้าถึง พระรัตนตรายเป็นที่พึ่ง (สรณะ) เป็นที่ระลึก แต่การบวชแบบติสรณคณอุปสัมปทานี้ เดิมใช้บวชพระมาก่อน กล่าวคือ ตอนทีพระพุทธเจ้าตัดสินพระทัยออกประกาศศาสนา ได้เสด็จไปโปรดปัจจุวัคคีย์ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวันประทานการบวชแก่บุคคลผู้เลื่อมใสศรัทธา ขณะที่ประทับอยู่ในเขตเมืองพาราณสีนั้น มีจำนวนถึง 60 รูป แล้วพระองค์ก็ทรงส่งพระสาวกเหล่านั้นออกประกาศศาสนาไปตามบ้าน คานนิคมและราชธานี โดยส่งไปแห่งละรูป มิให้เดินทางไปแห่งเดียวกันสองรูปเมื่อมีผู้ศรัทธาจะขอบวชในพุทธศาสนา พระสาวกก็ไม่อาจจะบวชให้แก่ผู้เลื่อมใสเหล่านั้นได้ ต้องพาผู้มีศรัทธาเหล่านั้นเดินทางรอนแรม ทนทางที่ทุรกันดาร พระพุทธเจ้าทรงเห็นความลำบากเหล่านี้จึงทรงอนุญาตให้ภิกษุสามารถบวชด้วยวิธีติสรณคณอุปสัมปทานี้ โดยไม่ต้องพาผู้ขอบวชเดินทางมาหาพระพุทธองค์อีกต่อไป

4.4 ญัตติจตุตถกัมมอุปสัมปทา หมายถึง การบวชด้วยคำประกาศ 3 ครั้ง รวมทั้งคำประกาศนาคเป็นครั้งที่ 4 เป็นวิธีอุปสมบทที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้สงฆ์บวชให้แก่กุลบุตร โดยให้ผู้นั้นบวชเป็นสามเณรขั้นหนึ่งก่อน แล้วให้ขออุปสมบท จากนั้นพระกรรมวาจาจารย์ส่วนประกาศ 3 ครั้งที่ 1 ว่าสงฆ์จะรับผู้นั้นเป็นภิกษุหรือไม่ เมื่อสงฆ์ยังนั่งอยู่ที่สวดประกาศ 3 ครั้ง ถ้าไม่มีใครคัดค้านก็เป็นอันสำเร็จเป็นภิกษุ วิธีอุปสมบทแบบนี้ใช้มาตั้งแต่พุทธกาล ตอนกลางมาจนถึงปัจจุบัน และเมื่อทรงอนุญาตญัตติจตุตถกัมมอุปสัมปทาแล้ว ก็ทรงเลิกเอหิภิกขุ

อุปสัมปทาและติสรณคมอุปสัมปทาเสีย

5. คุณสมบัติของผู้บรรพชาอุปสมบท

- 5.1 ต้องรู้เดียงลา คือมีอายุตั้งแต่ 7 ปีขึ้นไป ส่วนผู้อุปสมบทต้องอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป
- 5.2 ไม่เป็นโรคติดต่อ หรือโรคร้ายแรง เช่น โรคเรื้อน โรคฝีดาษ โรคกลาก หอบหืดและโรคสังคมรังเกียจอื่น
- 5.3 ไม่เป็นผู้มีมือวัยวะบกพร่อง หรือพิการ เช่น มือด้วน แขนด้วน ขาเป๋ ตาบอด หูหนวก เป็นใบ้ เป็นง่อย
- 5.4 ไม่เป็นคนมีมือวัยวะไม่สมประกอบ เช่น เตี้ยเกินไป สูงเกินไป คนคอกอก
- 5.5 ไม่เป็นคนทุพพล เช่น แก่เกินไป ช่วยเหลือตนเองไม่ได้
- 5.6 ไม่เป็นคนมีพันธะ คือ คนที่บิดามารดาไม่อนุญาต คนที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว ข้าราชการที่ไม่ได้รับอนุญาต
- 5.7 ไม่เป็นคนเคยถูกลงอาญาหลวง เช่น คนถูกลักหมายโทษ คนถูกเขียนหลังลาย
- 5.8 ไม่เป็นคนประทุษร้ายความสงบ เช่น เป็นโจรผู้ร้ายต้องอาญาแผ่นดิน

6. บุคคลต้องห้าม ไม่ให้บวชในพระพุทธศาสนาโดยเด็ดขาด

ประเภทที่ 1 บุคคลที่มีเพศบกพร่อง ได้แก่ ผู้เป็น บัณฑกะก็ คือ กะเทยอุกโถพัญชนก คือ คนสองเพศ

ประเภทที่ 2 บุคคลที่ทำผิดต่อพระพุทธศาสนา ได้แก่ ผู้ที่ฆ่าพระอรหันต์มาก่อนผู้ที่ข่มขืนทำร้ายภิกษุมาก่อนลักเพศ คือ ผู้ที่ปลอมบวชมาก่อนภิกษุผู้จารีตเตียรถีย์ คือเคยบวชมาแล้วเปลี่ยนศาสนาไปเมื่อกลับมาขอบวชใหม่จะไม่รับ ถือว่าใจโลเล ภิกษุผู้ต้องอาบัติปาราชิก คือ ผู้ที่บวชแล้วทำผิดร้ายแรงขาดความเป็นภิกษุมาครั้งหนึ่งแล้ว จะกลับมาบวชอีกไม่ได้ภิกษุทำสังฆเพศ คือ ทำให้สังฆ์แตกแยก แม้ที่สุดคนที่มิหนีเสีย ทำให้หมู่คณะแตกแยก ก็ไม่รับเข้าบวชผู้ทำโลเลหิตุบาท คือ ทำร้ายพระศาสดาถึงห้องพระโลหิตประเภทที่ 3 ผู้ทำผิดต่อผู้ให้กำเนิด คือ ฆ่าบิดามารดาของตน บุคคลที่ 3 ประเภทนี้เรียกว่า อภัพบุคคล ห้ามอุปสมบทเด็ดขาด แม้บวชแล้ว รู้ที่หลังก็ต้องให้เขาออกจากความเป็นภิกษุสงฆ์ของผู้ที่จะบวชได้ในพระวินัยบัญญัติ ห้ามบุคคล 8 จำพวก มิให้เข้ามาบรรพชาอุปสมบทในพระพุทธศาสนา คือ 1)

บุคคลที่เป็นโรคอันสังคมรังเกียจ เช่น เป็นโรคติดต่อ รักษาไม่ ค่อยจะหายเรื้อรัง ได้แก่โรค 5 อย่าง คือ (1) โรคเรื้อน (2) โรค ผี (3) โรคกลาก (4) โรคหืดและ (5) โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ รักษาไม่หาย 2) คนที่มีมือวัยวะไม่สมบูรณ์ คือ บกพร่อง เช่น คน ที่มีมือขาด มีนิ้วมือนิ้วเท้าขาด มีหูขาด มีจมูกขาด คนอย่างนี้ ตามพระวินัยบวชให้ไม่ได้ 3) คนที่มีมือวัยวะไม่สมประกอบ เช่น คนที่มีมือเป็นแผ่น นิ้วมือนิ้วเท้าติดกันไม่เป็นง่าม คนค่อม คนเตี้ย คน ปุก รวมทั้ง คนที่มีมือวัยวะผิดไปจากคนปกติ ไม่ว่าจะด้วยสาเหตุ ใดๆก็ตาม บวชไม่ได้ 4) คนที่พิกลพิการ คือ คนตาบอดตาใส คนที่เป็นง่อย คนมีมือเท้าหงิก คนกระจอกเดินไม่ปกติ และคน หูหนวก 5) คนที่ทุพพล เช่น คนแก่จนแน่น คนที่มีกำลังน้อยไม่ อาจทำกิจการต่าง ๆ ด้วยตนเองได้ เป็นต้นว่า กิจการในการชัก จีวร ย้อมจีวร คนอย่างนี้ห้ามบวช 6) คนเกี้ยวข้อง คือ หมายถึง คนที่มีพันธะผูกพัน เช่น คนที่บิดามารดา ไม่อนุญาต คนที่มีหนี้สิน คนที่มีภรรยาแล้ว ภรรยาไม่อนุญาต ก็บวชไม่ได้ 7) คนเคย ถูกอาญาหลวง มีหมายปรากฏอยู่ในสมัยก่อน ส่วนมากถูก เขียนหลังลาย หรือ คนที่เป็นนักโทษถูกสั่งหมายโทษเอาไว้ อย่าง คนนี้บวชไม่ได้ และ 8) คนที่ประทุษร้ายต่อสังคม เช่น โจรผู้ร้าย ก็บวชไม่ได้ ดังนี้

7. บุคคลที่ห้ามอุปสมบท คือ ผู้ที่ยังไม่พร้อม ยังบวชไม่ได้ มีดังนี้ 1) ผู้ไม่มีอุปชฌาย์ คือ ไม่มีพระอาจารย์รูปไหนรับเป็น ศิษย์ 2) ผู้ไม่มีบาตร 3) ผู้ไม่มีจีวร 4) ผู้ไม่มีทั้งบาตรและจีวร 5) ผู้ยืมบาตรเขามา

8. หน้าที่สำคัญสำหรับผู้อุปสมบท

8.1 ให้ท่องคำบวช หรือ คำขานนาค อันได้แก่ คำขอ บรรพชาอุปสมบท คำสมาทานสิกขาบท คำขอนิสัย คำตอบคำถาม ของพระกรรมวาจา ให้จำได้ขึ้นใจ

8.2 เมื่อใกล้ถึงวันบวช จะต้องไปอยู่วัด เพื่อฝึกซ้อม ขั้นตอนพิธีการบรรพชาอุปสมบท จากพระพี่เลี้ยง และดูจากเจ้า นาคคนอื่น ๆ ที่อุปสมบทก่อนเรา

8.3 ไปขอ ฉายา (ชื่อใหม่ของตน เมื่อบวชเป็นพระ แล้ว) จากอุปชฌาย์หรือเจ้าอาวาส เพื่อใช้ตอบคำถามของพระกรรมวาจาต่อหน้าที่ประชุมสงฆ์ในเวลาทำพิธีบวช

8.4 ท่องบทสวดมนต์พระปริตรต่างๆ พร้อมบทให้ ศิลให้พร บทอนุโมทนา หลังจากบวชเป็นสามเณรหรือภิกษุแล้ว

อุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบพิธีบวช

เครื่องอัฐบริขารเป็นสิ่งที่สำคัญซึ่งภิกษุมิได้ใช้ หรือเป็นเครื่องอาศัยในการดำรงเพศบรรพชิต มีทั้งหมด 8 อย่าง ได้แก่ บาตร จีวร สบง สังฆาฏิ ผ้าประคตเอว หม้อกรองน้ำ กล่องเข็ม พร้อมด้วยด้าย มีดโกน และหินลับมีดในวันบวชพระอุปัชฌาย์ ต้องตรวจดูว่ามีเครื่องอัฐบริขารครบถ้วนตามพระวินัยหรือไม่

1. เครื่องอัฐบริขารและเครื่องใช้อื่นๆ ที่ควรมีหรือจำเป็น ต้องใช้ ได้แก่ 1) ไตรครอง ได้แก่ สบง 1 ประคตเอว 1 อังสะ 1 จีวร 1 สังฆาฏิ 1 ผ้ารดอก 1 ผ้ากราบ 1 2) ยาตร แบบมีเชิงรอง พร้อมด้วยฝา ถลกบาตร สายโยค ถุง ตะเคียว 3) มีดโกน พร้อมทั้งหินลับมีดโกน 4) เข็มเย็บผ้า พร้อมกล่องเข็มและด้าย 5) เครื่องกรองน้ำ (ชมกรก) 6) เสื่อ หมอน ผ้าห่ม มุ้ง 7) จีวร สบง อังสะ ผ้าอาบ 2 ผืน (อาศัย) 8) ตาลปัตร ย่าม ผ้าเช็ดหน้า ร่ม รองเท้า 9) โคมไฟฟ้า หรือตะเกียง ไฟฉาย นาฬิกาปลุก 10) สारบ ปิ่นโต คาว หวาน จานข้าว ช้อนส้อม ผ้าเช็ดมือ 11) ที่ต้มน้ำ กาต้มน้ำ กาชงน้ำร้อน เทียนก้อนและแก้วน้ำเย็น กระจก น้ำแข็ง กระจกน้ำร้อน 12) กระจกนบ้วน กระจกถ่าย 13) ขันอาบ น้ำ สบู่และกล่องสบู่ แปรงและยาสีฟัน ผ้าขนหนู กระจกดาษ ชား 14) สันถัด (อาสนะ) 15) ทัพไม้หรือกระบี่หนึ่งสำหรับเก็บ ไตรครองข้อที่ 1-5 เรียกว่าอัฐบริขารซึ่งถือเป็นสิ่งจำเป็นที่ขาดเสียไม่ได้ มีความหมายว่า บริขาร 8 แบ่งเป็นผ้า 5 อย่างคือ สบง 1 จีวร 1 สังฆาฏิ 1 ผ้ากรองน้ำ 1 และเหล็ก 3 อย่างคือ บาตร 1 มีดโกน 1 เข็มเย็บผ้า 1 นอกจากนั้นแล้วแต่ความจำเป็นในแต่ละแห่งและกำลังทรัพย์

2. สิ่งเตรียมใช้ในพิธีได้แก่ 1) ไตรแบ่ง ได้แก่ สบง 1 ประคตเอว 1 อังสะ 1 จีวร 1 ผ้ารดอก 1 ผ้ากราบ 1 2) จีวร สบง อังสะ (อาศัยหรือสำรอง) และผ้าอาบ 2 ผืน 3) ย่าม ผ้าเช็ดหน้า นาฬิกา 4) บาตร แบบมีเชิงรองพร้อมด้วยฝา 5) รองเท้า ร่ม 6) ที่นอน เสื่อ หมอน ผ้าห่ม มุ้ง (อาศัยของวัดก็ได้) 7) จานข้าว ช้อนส้อม แก้วน้ำ ผ้าเช็ดมือ ปิ่นโต กระจกนบ 8) ขันน้ำ สบู่ กล่องสบู่ แปรงและยาสีฟัน ผ้าเช็ดตัว 9) ฐูป เทียน ดอกไม้ (ใช้สำหรับบูชาพระรัตนตรัย) 10) ฐูป เทียน ดอกไม้ (อาจใช้เทียนแพที่มีกรวยดอกไม้ก็ได้ เอาไว้ถวายพระอุปัชฌาย์ผู้ให้บวช) 11) ฐูป เทียน ดอกไม้ (ใช้สำหรับบูชาพระรัตนตรัย) 12) ฐูป เทียน ดอกไม้ (อาจใช้แบบเทียนแพที่มีกรวยดอกไม้ก็ได้ เอาไว้ถวายพระ

อุปัชฌาย์ผู้ให้บวช)(อาจจะเตรียมเครื่องจตุปัจจัยไทยธรรม สำหรับถวายพระอุปัชฌาย์และพระในพิธีนั้นอีกฐูปละหนึ่งชุดก็ได้ ขึ้นอยู่กับกำลังทรัพย์และศรัทธา)

ภาพที่ 1 ภาพถ่ายนาคและนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ขั้นตอนการบวช

การบวชพระที่ใช้ในปัจจุบัน ซึ่งมีอยู่ 2 แบบด้วยกัน คือ แบบอุกาสะและแบบเอส่าง โดยคำว่า อุกาสะ แปลว่า ขอโอกาส ส่วนคำว่า เอส่าง แปลว่า ข้าพเจ้านั้น ในประเทศไทย การบวชพระแบบอุกาสะนั้น จะใช้กันในคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย ซึ่งเป็นแบบเดิมที่ใช้กันมาแต่โบราณกาลส่วนการบวชพระแบบเอส่าง จะใช้กันในคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย โดยการประยุกต์มาจากแบบอุกาสะ เพื่อย่อขั้นตอนให้สั้นขึ้น มิใช่มาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยยึดรูปแบบมาจากพระสงฆ์ประเทศพม่า

การกำหนดฤกษ์ยาม

ก่อนจะทำการบวชจะต้องหาฤกษ์ยามอันเป็นมงคล หรือหากกำหนดการที่แน่นอนลงไป โดยพ่อแม่ต้องนำบุตรชายผู้ที่จะบวช ไปพบกับอุปัชฌาย์หรือท่านเจ้าอาวาส เพื่อให้ท่านตรวจวันเดือนปี เมื่อเห็นว่ามิใช่อายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ จึงดูฤกษ์ยาม กำหนดวันบวชให้ ในการไปหาอุปัชฌาย์นั้น ต้องนำดอกไม้ ฐูป เทียนเครื่องสักการะไปด้วย

การลาญาติผู้ใหญ่ หรือผู้ที่เคารพนับถือ

เป็นเรื่องที่ผู้จะบวชพึงทำ วิธีปฏิบัติคือ ให้เตรียมกระทรงดอกไม้มีกรวยครอบ พร้อมรูปเทียนแพวางลงบนพานเมื่อไปถึงผู้ที่รับบวช ก็เข้าไปกราบแบบเบญจางคประดิษฐ์สามครั้ง เปิดกรวยกระทรงดอกไม้แล้วยกขึ้นประคองต่อหน้าผู้รับการลาพร้อมกับการกล่าวคำขอขมาว่า กรรมใดที่ข้าพเจ้าได้เคยล่วงเกินต่อท่านด้วยกายก็ดี ด้วยวาจาที่ดี ทั้งต่อหน้า และลับหลัง ทั้งที่รู้และไม่รู้ เพื่อความบริสุทธิ์แห่งเพศ พรหมจรรย์ ขอท่านโปรดอโหสิกรรมนั้นแก่ข้าพเจ้าด้วย เทอญ ญาติผู้ใหญ่จะเอื้อมมือมาแตะพาน แล้วกล่าวว่า สาธุ ข้าพเจ้ายินดีอโหสิกรรมให้เธอทุกอย่าง และขอให้เธอจงอโหสิกรรมแก่ข้าพเจ้าด้วย ข้าพเจ้าขออนุโมทนาต่อท่านที่ได้บวชในพระพุทธศาสนาทดแทนคุณบิดามารดา และจงเป็นศาสนทายาท สืบต่อพระพุทธ ศาสนาด้วยดี ในเพศพรหมจรรย์เทอญ จบแล้ว นาค จึงเอาพานวางที่พื้น กราบเบญจางคประดิษฐ์อีกสามครั้ง แล้วนั่งพับเพียบ เมื่อสนทนาพอสมควรแก่เวลาแล้ว ท่านมอบพานดอกไม้ เทียนแพให้ เพื่อจะไปใช้ลาท่านผู้นั้นต่อไป

การปลงผม

ถ้าในงานบวชนาคนั้นพิธีทำขวัญนาคด้วยก็จะปลงผมก่อนวันบวชหนึ่งวัน แล้วนุ่งขาวห่มขาวเข้าพิธีทำขวัญนาค ถ้าไม่มีการทำขวัญนาคก็จะปลงผมในวันบวชโดยพ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่ หรือพระภิกษุที่คุ้นเคยเป็นผู้ขลิบปลายผมให้ก่อนเป็นพิธี ต่อจากนั้นก็ให้ผู้ที่โกนผมเป็นผู้ที่โกนผมหมวด เคราโกนผมนาค เริ่มโดยพ่อแม่และญาติผู้ใหญ่ หรือผู้ที่มาร่วมบุญงานบวชพระในครั้งนี้ ทำการขลิบผมให้นาคเป็นปฐมฤกษ์ จากนั้นพระสงฆ์จะทำการโกนผมให้นาค ตามประเพณีการบวชพระที่ปฏิบัติโดยทั่วกันนั้น ผมนาคที่โกนแล้วจะห่อด้วยใบบัวแล้วนำไปลอยที่แม่น้ำหรือวางใต้ร่มโพธิ์ โดยเชื่อว่าจะทำให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุขในการปลงผมนั้นจะปลงที่บ้านหรือที่วัดก็ได้แล้วแต่ความสะดวก แต่โดยทั่วไปนิยมปลงผมที่วัดมากกว่า เนื่องจากญาติหรือแขกผู้มีเกียรติที่มาร่วมงานจะได้มีโอกาสร่วมพิธีตัดผมนาค อีกทั้งยังเป็นการประหยัดเวลาของเจ้าภาพและแขกที่มาร่วมงานอีกด้วย เพราะเมื่อปลงผมเสร็จจะได้พิธีเวียนประทักษิณรอบสีมา และเข้าไปบสถ์ประกอบพิธีอุปสมบทต่อไป

การแต่งกายของนาค

การแต่งกายของนาคนั้นควรแต่งด้วยชุดขาวทั้งหมด ซึ่งจะบงบอกถึงความสะอาดบริสุทธิ์ ทั้งกาย วาจา ใจ ของผู้บวช การแต่งตัวนาค ไม่ควรมีเครื่องประดับประดามากจนเกินไป เครื่องแต่งตัวนาค ประกอบด้วย 1) เสื้อเชิ้ตแขนยาวสีขาว 2) สบงขาว 3) อังสะขาว 4) เข็มขัด หรือสายรัดสำหรับรัดสบง ในส่วนเข็มขัดนี้ ใช้สำหรับรัดสบงขาว ซึ่งส่วนใหญ่จะนิยมใช้เข็มขัดนาค ในกรณีที่ไม่มีเข็มขัดนาคจะใช้เข็มขัดอย่างอื่นหรือสายรัดแทนก็ได้ ไม่ใช่ข้อกำหนดตายตัว แต่การใช้เข็มขัดนาคเป็นการปฏิบัติตามประเพณีการบวชพระที่นิยม เพื่อให้สอดคล้องกับคำว่า นาค ซึ่งเป็นชื่อเรียกผู้ที่บวชในพระพุทธศาสนาเท่านั้น 5) เสื้อคลุมนาค 6) สร้อยคอ หากมีสร้อยคอจะสวมให้นาคก็ได้ หรือไม่สวมก็ได้ แต่ไม่ควรคล้องพวงมาลัย เพราะจากนาคจะกลายเป็นนักร้องแทน

การทำขวัญนาค

ตามประเพณีนั้น เมื่อลูกชายบ้านไหนถึงเกณฑ์จะบวชพระแล้ว ผู้หลักผู้ใหญ่ก็จะจัดการให้ผู้บวชนำดอกไม้รูปเทียนแพใส่พาน ไปบอกกล่าว วงศาคณาญาติที่นับถือ ที่เรียกกันว่า ลาบวช จากนั้นจึงมีการสมโภช หรือที่เรียกว่า ทำขวัญนาค ก่อนบวช 1 วัน แต่สมัยนี้มักทำขวัญนาคในช่วงเช้า แล้วทำพิธีบวชในตอนบ่ายเลยก็มีในวันทำขวัญนาคนั้น เจ้านาค ซึ่งโกนหัว โกนคิ้ว โกนหนวด ตัดเล็บเรียบร้อยแล้วจึงนุ่งห่มด้วยเครื่องแต่งกายที่งดงาม มีแก้วหวานเงินทองต่างๆ อันเป็นสิ่งแสดงความฟุ้งเฟ้อในทางโลก มุ่งจับด้วยผ้ายกทอง ใส่เสื้อครุยปักทอง สบเบี่ยงทางไหลซ้ายคาดเข็มขัดหัวเพชร ใส่แหวนทั้ง 8 นิ้ว หรือแล้วแต่ จะมีใส่จากนั้นไปนั่งหน้าบายศรี หมอทำขวัญนาคก็จะอ่านคำทำขวัญนาคขึ้นตามทำนอง มีเนื้อความอธิบายถึงชีวิตมนุษย์ตั้งแต่เริ่มเป็นตัว และพ่อแม่ ได้บำรุงเลี้ยงมาด้วยความยากจนเติบโต ก็ด้วยความปรารถนาอันแรงกล้าที่จะได้เห็นลูกเป็นคนดี และบัดนี้ก็เป็นที่มาประสงฆ์ที่เจ้านาคจะอุปสมบทใน พระพุทธศาสนา จึงเป็นการสมควรยิ่งที่เจ้านาคจะพึงรักษาความดีอันเป็นมงคลนี้ ไว้แก่ตนต่อไป ชั่ววสานแห่งชีวิตเมื่ออ่านบททำขวัญนาคจบแล้ว พราหมณ์ที่ตั้งต้นทำพิธีสมโภช ด้วยน้ำสังข์จุมเจิม และเวียนเทียนประค้อมด้วยดุริยดนตรีตามคติ เป็นที่พิภพพร้อมใน ระหว่างวงศาคณาญาติ และเพื่อนฝูงทั้งหลายแล้ววันรุ่งขึ้นจึงเข้าพิธีอุปสมบท มีการแห่เจ้านาคไปสู่วัดอย่างสนุกสนานครึกครื้น

การนำนาคเข้าโบสถ์

ตามประเพณีนิยม มักปลงพวงมาลัย และทำขวัญนาคที่บ้านของเจ้านาค วันรุ่งขึ้นจึงมีขบวนแห่ไปยังวัด แล้วแห่นาคไปยังโบสถ์ เวียนโบสถ์สามรอบแบบทักษิณาวรรต พร้อมด้วยเครื่องอัฐบริวาร ที่ใช้ในการบวชและของที่ถวายพระ จนครบแล้วจะให้นาคมา วันทำสัมา ส่วนเครื่องอัฐบริวาร และของถวายพระ จะนำไปตั้งในโบสถ์ก่อน

การวันทาสัมา นาคจะจุดธูปเทียนที่เสมาหน้าโบสถ์ แล้วนุ่งผูกเข้าประนมมือกล่าวคำวันทาสัมา แล้วกราบปักดอกไม้ธูปเทียน ณ ที่จัดไว้ เมื่อวันทาเสมาเสร็จแล้ว นำนาคมาที่หน้าโบสถ์ นาคจะโปรยทาน เสร็จแล้วจึงจูงนาคเข้าโบสถ์ โดยบิดาจูงมือข้างซ้าย พวกญาติคอยจับชายผ้าตามส่งข้างหลังนาคต้องก้าวข้ามธรณีประตูห้ามเหยียบเป็นอันขาดเมื่อพ้นประตูไปแล้วให้เดินตรงไปที่พระประธาน ไหว้พระประธานโดยใช้ดอกไม้ธูปเทียน อีกหนึ่งกำนำไปจุดธูปเทียนบูชาพระประธาน ใช้คำบูชาพระเหมือนคำวันทาเสมาข้างต้น แล้วกลับมานั่ง ณ ที่ซึ่งจัดไว้แถวผนังด้านหน้าของโบสถ์

พิธีบรรพชาอุปสมบท

เมื่อถึงกำหนด พระสงฆ์ที่ได้รับอาราธนาในพิธีบวชมี พระอุปัชฌาย์ พระคู่สวด และ พระอันดับ จะเข้าอุโบสถ นั่งตามแผนผังที่คณะสงฆ์กำหนด พิธีเริ่มโดยพ่อแม่ผู้ปกครอง หรือญาติผู้ใหญ่เข้ามานั่งข้างหน้านาค เพื่อจะมอบผ้าไตรให้นาคเข้าทำพิธีบวชต่อพระสงฆ์ต่อไปซึ่งปฏิบัติเช่นเดียวกับวิธีช่อมขานนาคที่กล่าวมาแล้วเมื่อพระอุปัชฌาย์บอก อนุศาสน์เสร็จแล้วเจ้าภาพ ญาติมิตรถวายของอันดับ พระใหม่ถวายพระอาจารย์คู่สวดอีกหนึ่งรูปที่ยังมิได้ถวาย ต่อจากนั้นพระอุปัชฌาย์จะบอกให้พระใหม่มานั่งรับประเคนของบริวารบวชที่ด้านขวา พระใหม่จะออกมานั่งพับเพียบอยู่ท้ายอาสนสงฆ์ ทอดผ้ากราบไว้ข้างหน้า หากผู้ขยประเคน คว้าของด้วยมือ หากเป็นผู้หญิงก็จับผ้ากราบไว้ โยมผู้หญิงจะวางบนผ้ากราบ เมื่อรับของประเคนหมดแล้ว ให้กลับนั่งหันหน้ามาทางพระสงฆ์ เสรียมกรวดน้ำ

การกรวดน้ำ

เมื่อเสร็จการรับประเคนแล้ว พระใหม่และพ่อแม่หรือผู้ปกครอง หรือเจ้าภาพในการบวชครั้งนี้ จะกรวดน้ำโดยใช้เต้ากรวดน้ำคนละทีเมื่อพระอุปัชฌาย์ซึ่งเป็นประธานสงฆ์ในที่นั้นเริ่มบทอนุโมทนาว่า ยถา วาริวหา ปูร ...พระใหม่และญาติที่เป็น

เจ้าภาพก็จะกรวดน้ำพร้อมกัน เมื่อขึ้นบท สัพพัตติโย... ก็กรวดน้ำหมดเต้าพอดี นั่งพนมมือรับพรจากพระสงฆ์ เสร็จแล้วพระใหม่กราบเบญจางคประดิษฐ์ สามครั้งเป็นอันเสร็จพิธีการบวช หลังจากนั้นพระพี่เลี้ยงจะนำพระใหม่ขึ้นจากโบสถ์ พระใหม่ควรสะพายบาตรด้วยไหล่ขวา มือซ้ายถือพัด ส่วนของอื่นให้ผู้อื่นถือไป พระพี่เลี้ยงจะนำออกไปทางประตูหน้า

สรุปหน้าที่สำคัญสำหรับผู้ที่จะอุปสมบท

1. ให้ท่องคำบวช หรือ คำขานนาค อันได้แก่ คำขอบรรพชาอุปสมบท คำสมาทานสิกขาบท คำขอนิสัย คำตอบคำถามของกรรมวาจา ให้จำได้ขึ้นใจ
2. เมื่อใกล้ถึงวันบวช จะต้องไปอยู่วัด เพื่อฝึกซ้อมขั้นตอนพิธีการบรรพชาอุปสมบท จากพระพี่เลี้ยง และดูจากเจ้านาคคนอื่นๆ ที่อุปสมบทก่อนเรา
3. ไปขอ ฉายา (ชื่อใหม่ของตน เมื่อบวชเป็นพระแล้ว) จากอุปัชฌาย์หรือเจ้าอาวาส เพื่อใช้ตอบคำถามของพระกรรมวาจาต่อหน้าที่ประชุมสงฆ์ในเวลาทำพิธีบวช
4. ท่องบทสวดมนต์พระปริตรต่างๆ พร้อมบทให้ศีลให้พร บทอนุโมทนา หลังจากที่ทำบวชเป็นสามเณรหรือภิกษุแล้ว

ขั้นตอนและบทที่ต้องท่องจำ

ใช้ในพิธีบวชแบบมหานิกาย (อุกาสะ)รับผ้าไตรอุ้มประนมมือแล้วเดินเข้าไปในที่ประชุมสงฆ์ในพิธี (สังฆนิบาต) แล้ววางผ้าไตรไว้ข้างตัวด้านซ้าย รับเครื่องสักการะถวายพระอุปัชฌาย์กราบด้วยเบญจางคประดิษฐ์ 3 ครั้ง แล้วอุ้มผ้าไตรประนมมือนั่งขึ้นเปล่งวาจาขอบรรพชาว่า อุกาสะ วันทามิ ภันเตสัพพะ อะปะราชังขมะระเถ เม ภันเตมะยา กะตัง ปุญญัง สามินา อะนุโมทิตัพพะสามินา กะตัง ปุญญังมัยหัง ทาทัพพะ สาธุ สาธุ อะนุโมทามิ อุกาสะ การุญญังกัตตะวา ปัพพะชัง เถอะ เม ภันเต (นั่งคุกเข่าลง แล้วประนมมือว่า) อะหังภันเต ปัพพะชัง ยาจามิ ทูตียัมปิอะหังภันเต ปัพพะชัง ยาจามิ ตะตียัมปิอะหังภันเต ปัพพะชัง ยาจามิ (กล่าว 3 ครั้งว่า) สัพพะทุกขะนิสสะระณะนิพพานะ สัจฉิกะระณัตถายะอิมัง กาสาวัง คะเหตฺวา ปัพพะชาเชตฺวา มังภันเตอะนุกัมปัง อุปาทายะ (เสร็จแล้วพระอุปัชฌาย์มารับผ้าไตรแล้วว่าต่อไป) (กล่าว 3 ครั้งว่า) สัพพะทุกขะนิสสะระณะนิพพานะ

ลัจฉิกระณัตถายะเอตัง กาสาวัง ทัตตะวา ปัพพาชณะ มังกัน
เตอะนุกัมปัง อุปาหายะ พระอุปัชฌาย์ให้โอวาทและบอก ตะจะ
ปัญจะกะ กัมมัฏฐาน แล้วให้ว่าตามไปที่ละบท โดยอนุโลม
(ไปข้างหน้า) และปฏิโลม (ทวนกลับ) ดังนี้เกสา โลมา นะชา ทันทา
ตะโจ (อนุโลม) ตะโจ ทันทา นะชา โลมา เกสา (ปฏิโลม)
พระอุปัชฌาย์ ชักอึ่งสะออกจากไตรมาสวมให้ผู้บวช แล้วสั่งให้
ออกไปครองผ้าครบไตรจีวรตามระเบียบ ครั้นเสร็จแล้วรับเครื่อง
ไทยทานเข้าไปหาพระอาจารย์ ถวายท่านแล้วกราบ 3 ครั้ง ยืน
ประนมมือเปล่งวาจาขอสวณะและศีลดังนี้

อุกาสะ วันทามิ ภันเตสัพพัง อะปะราธังชะมะถะ เม ภัน
เตมะยา กะตัง ปุญญัง สามินา อะนุโมทิตัพพังสามินา กะตัง
ปุญญังมัย्हังทาทัพพังสาธุ สาธุ อะนุโมทามิ อุกาสะ การุญญังกัต
ตะวาติสสะระณนะ สะหะ สีลานิ เทถะ เม ภันเต
(นั่งคุกเข่าขอสวณะและศีลดังต่อไปนี้) อะหังภันเต สวะณะะสีลัง
ยาจามิ ทุตติยัมปิอะหังภันเต สวะณะะสีลัง ยาจามิ
ตะติยัมปิอะหังภันเต สวะณะะสีลัง ยาจามิ (พระอาจารย์กล่าวคำ
นมัสการให้ผู้บรรพชาว่าตามดังนี้) นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะ
ระหะโต สัมมาสัมพุทฺธัสสะ (3 จบ) พระอุปัชฌาย์จะกล่าวว่า เอวัง
วะเทหิ หรือ ยะมะหัง วะทามิ ตัง วะเทหิ

ให้รับว่า อามะ ภันเต แล้วท่านจะว่านําสรรณคมน์ก็ให้ว่า
ตามดังนี้

- พุทฺธัง สวะณังคัจฉามิ ชัมมัง สวะณังคัจฉามิ
- สังฆัง สวะณังคัจฉามิ ทุตติยัมปิพุทฺธัง
- สวะณังคัจฉามิ ทุตติยัมปิชัมมัง
- สวะณังคัจฉามิ ทุตติยัมปิสังฆัง
- สวะณังคัจฉามิ ตะติยัมปิพุทฺธัง
- สวะณังคัจฉามิ ตะติยัมปิชัมมัง
- สวะณังคัจฉามิ ตะติยัมปิสังฆัง

สวะณังคัจฉามิ พอจบแล้วทางพระอุปัชฌาย์จะบอกว่า
ติสวะณะะคะมะนังนิจฺฉิตัง ก็ให้รับว่า อามะ ภันเต ต่อจากนั้นก็
สมาทานสิกขาบท 10 ประการโดยว่าตามท่านไปเรื่อย ๆ ดังนี้

- ปาถมตีปาธา เวรมณี สิกขาปะทัง สมาதியามิ
- อทินนทานา เวรมณี สิกขาปะทัง สมาதியามิ
- อะพรหมจริยา เวรมณี สิกขาปะทัง สมาதியามิ
- มุสาวาทา เวรมณี สิกขาปะทัง สมาதியามิ
- สุราเมรยะมัชชะปะมาทัฏฐานา เวรมณี สิกขาปะทัง

สมาதியามิวิกาละโภชณา เวรมณี สิกขาปะทัง สมาதியามิ
นัจจะคิตะวาทีตะวิสุกะทัสสนา เวรมณี สิกขาปะทัง สมา
தியามิมาลาคันธะวิเลปะนะชารณะมัณฑณะวิภูสะนัญฐานา
เวรมณี สิกขาปะทัง สมาதியามิอุจจาสะยะณะมะหาสะยะนา
เวรมณี สิกขาปะทัง สมาதியามิชาตะรูปะ ระชะตะ ปฏิก
คหณา เวรมณี สิกขาปะทัง สมาதியามิ

(พระจะกล่าว 3 ครั้งว่า)

อิมานิ ทะสะ สิกขาปะทานิ สมาதியามิ

(เสร็จแล้วพึงกราบลง 1 ทน แล้วยืนขึ้นว่าดังนี้)

วันทามิ ภันเต สัพพัง อะปะราธังชะมะถะ เม
ภันเตมะยา กะตัง ปุญญัง สามินา อะนุโมทิตัพพังสา
มินา กะตัง ปุญญังมัย्हังทาทัพพัง สาธุ สาธุ อะนุโมทามิ
(คุกเข่าลงกราบ 3 ครั้ง)

ต่อจากนั้นให้รับบาตรอุ้มเข้าไปหาพระอุปัชฌาย์ในสังฆ
สันนิบาต วางไว้ข้างตัวด้านซ้าย รับเครื่องไทยทานถวายท่าน
แล้วกราบ 3 ครั้ง เสร็จแล้วยืนขึ้นประนมมือกล่าวดังนี้

อุกาสะ วันทามิ ภันเต สัพพัง อะปะราธังชะมะถะ เม ภัน
เตมะยา กะตัง ปุญญัง สามินา อะนุโมทิตัพพังสามินา
กะตัง ปุญญังมัย्हังทาทัพพังสาธุ สาธุ อะนุโมทามิ
อุกาสะ การุญญังกัตตะวา นิสสะยัง เทถะ เม ภันเต
(นั่งคุกเข่า)

อะหังภันเต นิสสะยัง ยาจามิ ทุตติยัมปิอะหังภันเต นิสสะ
ยัง ยาจามิ ตะติยัมปิอะหังภันเต นิสสะยัง ยาจามิ (กล่าว 3 ครั้ง
ว่า) อุปัชฌายโ ย เม ภันเต โทหิพระอุปัชฌาย์จะกล่าวรับว่า โอปา
ยิกัง ประฏิรูปัง ปาสาทิเกนะ สัมปะเทหิ ผู้บวชพึงรับว่า อุกาสะ
สัมปะฏิฉามิ 3 ครั้งแล้วว่าดังนี้ (กล่าว 3 ครั้งว่า) อัชชะตักเค
ทานิ เถโร มัย्हัง ภาโร อะหัมปิเถรัสสะ ภาโร (เสร็จแล้วยืนขึ้น
ว่าดังนี้) วันทามิ ภันเต สัพพัง อะปะราธังชะมะถะ เม ภันเตมะ
ยา กะตัง ปุญญัง สามินา อะนุโมทิตัพพัง สามินา กะตัง ปุญญัง
มัย्हังทาทัพพัง สาธุ สาธุ อะนุโมทามิ (คุกเข่าลงกราบ 3 ครั้ง)
ลำดับต่อไปพระอุปัชฌาย์ หรือพระอาจารย์จะเอาบาตรมีสายโยค
คล้องตัวผู้บวช แล้วบอกบาตรและจีวร ผู้บวชก็รับเป็นทอดๆ
ไปดังนี้

อะยันเต ปัตโต (รับว่า) อามะ ภันเต อะยัง สังฆานฺนิ
(รับว่า) อามะ ภันเต อะยัง อุตตะราสังโก (รับว่า) อามะ ภันเต
อะยัง อันตะระวาสะโก (รับว่า) อามะ ภันเต จากนั้นพระอาจารย์

ท่านจะบอกให้ออกไปข้าง

นอกจาก คัจฉะ อะมูมฺหิ โอกาเส ตัญญาหิ ผู้บวชก็ถอยออกไปยืนอยู่ในที่ที่กำหนดไว้ (ส่วนใหญ่จะเป็นบริเวณทางเข้าโบสถ์) ต่อจากนี้พระอาจารย์จะสวดตามอันตราয়ิกธรรมให้รับ นัตถิกันเต 5 ครั้ง และต่อด้วย อามะ ภันเต อีก 8 ครั้งดังต่อไปนี้

- พระจะถามว่า ผู้บวชกล่าวรับว่า
- กุกฺกุณฺฐัง นัตถิกันเต
- คัณโฑ นัตถิกันเต
- กิลาสี นัตถิกันเต
- โลโส นัตถิกันเต
- อะปะมาโร นัตถิกันเต
- มะนุสฺสโลลี อามะ ภันเต
- ปุริโลลี อามะ ภันเต
- ภุชิสฺสโลลี อามะ ภันเต
- อะนะโณลลี อามะ ภันเต
- นะลลี ราชะกะโฏ อามะ ภันเต
- อะนุญญาโตลี มาตาปิตุหิ
- อามะ ภันเต ปะริปุณณะวีสะติวิสโลลี
- อามะ ภันเต ปะริปุณณะนัตเต ปัตตะจีวะรัง
- อามะ ภันเต กินนาโมลลี
- อะหังกันเต

...*ชื่อพระใหม่ นามะ โโก นามะ เต อุปัชฌายเ อูปัชฌายเ เม ภันเต อายุสสะมา... *หมายเหตุ ผู้บวชจะต้องทราบชื่อทางพระที่พระตั้งให้ใหม่ก่อนวันบวช และต้องจำชื่อพระอุปัชฌายเให้ได้ด้วยเสร็จแล้วกลับเข้ามาข้างในที่ประชุมสงฆ์ กราบลงตรงหน้าพระอุปัชฌายเ 3 ครั้ง นิ่งคุกเข่าประนมมือเปล่งวาจาขออุปสมบทดังนี้

สังฆัมภันเต อูปะสัมปะทัง ยาจามิ อุลลุมปะตุ มังกันเต สังโฆอะนุกัมปัง อูปาทายะ ทุตติยัมปิกันเต สังฆัง อูปะสัมปะทัง ยาจามิ อุลลุมปะตุ มังกันเต สังโฆอะนุกัมปัง อูปาทายะ ตะตติยัมปิกันเต สังฆัง อูปะสัมปะทัง ยาจามิ อุลลุมปะตุ มังกันเต สังโฆอะนุกัมปัง อูปาทายะ ต่อมาพระอาจารย์สวดสมมติตามอันตราয়ิกธรรม ผู้บวชก็รับว่า นัตถิกันเต 5 ครั้ง และ อามะ ภันเต 8 ครั้ง บอกชื่อพระใหม่ของตนเอง และชื่อพระอุปัชฌายเแบบที่ผ่านมาอย่างละหนึ่งครั้ง เสร็จแล้วก็นิ่งฟังพระสวดกรรมวาจาอุปสมบทไปจนจบ พอจบแล้วท่านก็จะเอาบาตรออกจากตัว

ให้กราบลง 3 ครั้ง นิ่งฟังเพียงฟังพระอุปัชฌายเบอกอนุศาสน์ไปจนจบ แล้วก็กล่าวรับว่า อามะ ภันเต เสร็จพิธีก็กราบพระอุปัชฌายเ 3 ครั้ง ถ้ามีเครื่องไทยทานก็ให้รับไทยทานถวายพระอันดับ เวลากรวดน้ำก็ให้ตั้งใจรำลึกถึงผู้มีพระคุณอุทิศส่วนกุศลแต่ท่าน ขึ้นตอนต่อไปก็นิ่งฟังพระท่านอนุโมทนาต่อไปจนจบเป็นอันเสร็จพิธี

ขั้นตอนและบทที่ต้องท่องจำใช้ในพิธีบวชแบบธรรมยุต (เอสาหัง)

รับผ้าไตรอุ้มประนมมือแล้วเดินเข้าไปในที่ประชุมสงฆ์ในพิธี (สังฆนิบาต) แล้ววางผ้าไตรไว้ข้างตัวด้านซ้าย รับเครื่องสักการะถวายพระอุปัชฌายเ กราบด้วยเบญจางคประดิษฐ์ 3 ครั้ง แล้วอุ้มผ้าไตรประนมมือขึ้นขึ้นเปล่งวาจาขอบรรพชาว่า

เอสาหังกันเต สุจิระปะรินิพพุตัมปิ ตัง ภาคะวันตัง สะระณังคัจฉามิ ฆัมมัญจะ ภิกขุสังฆัญจะ ละเภยยาหังกันเต ตัสสะ ภาคะวะโต ฆัมมะวิณะเย ปัพพัชชัง ละเภยยัง อูปะสัมปะทังทุตติยัมปาหังกันเต สุจิระปะรินิพพุตัมปิ ตัง ภาคะวันตัง สะระณังคัจฉามิ ฆัมมัญจะ ภิกขุสังฆัญจะ ละเภยยาหัง ภันเต ตัสสะ ภาคะวะโต ฆัมมะวิณะเย ปัพพัชชัง ละเภยยัง อูปะสัมปะทังทุตติยัมปาหังกันเต สุจิระปะรินิพพุตัมปิ ตัง ภาคะวันตัง สะระณังคัจฉามิ ฆัมมัญจะ ภิกขุสังฆัญจะ ละเภยยาหัง ภันเต ตัสสะ ภาคะวะโต ฆัมมะวิณะเย ปัพพัชชัง

*ละเภยยัง อูปะสัมปะทังอะหังกันเต ปัพพัชชัง ยาจามิ อิมานิ กาสยานิ วัตถานิ คะเหตะวา ปัพพาเชตเว มังกันเต อะนุกัมปัง อูปาทายะ ทุตติยัมปิอะหังกันเต ปัพพัชชัง ยาจามิ อิมานิ กาสยานิ วัตถานิ คะเหตะวา ปัพพาเชตเว มังกันเต อะนุกัมปัง อูปาทายะ ตะตติยัมปิอะหังกันเต ปัพพัชชัง ยาจามิ อิมานิ กาสยานิ วัตถานิ คะเหตะวา ปัพพาเชตเว มังกันเต อะนุกัมปัง อูปาทายะ

*หมายเหตุ ถ้าบวชเป็นสามเณรให้ละคำว่า ละเภยยัง อูปะสัมปะทัง ออกพระอุปัชฌายเรับเอาผ้าไตรจากผู้บวชวางไว้ตรงหน้าตัก ให้โหวาทและบอก ตะจะปัญจะกะกัมมัฏฐาน แล้วให้ว่าตามไปที่ละบท โดยอนุโลม (ไปข้างหน้า) และปฏิโลม (ทวนกลับ) ดังนี้

เกสา โลมา นะชา ทันตา ตะโจ (อนุโลม) ตะโจ ทันตานะชา โลมา เกสา (ปฏิโลม) พระอุปัชฌายเชักอังกะออกจากไตรมาสวมให้ผู้บวช แล้วสั่งให้ออกไปครองผ้าครบไตรจีวรตาม

ระเบียบ ครั้นเสร็จแล้วเข้าไปหาพระอาจารย์ รับเครื่องสักการะถวายท่านแล้วกราบ 3 ครั้ง นิ่งคุกเข่าเปล่งวาจาขอพรและศีลดังนี้

อะหังกันต สะระณะสีลัง ยาจามิ ทุตติยัมปิอะหังกันต สะระณะสีลัง ยาจามิ ตะติยัมปิ อะหังกันต สะระณะสีลัง ยาจามิ (พระอาจารย์กล่าวคำนมัสการให้ผู้บรรพชาว่าตามดังนี้) นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ 3 จบ)

พระอุปัชฌาย์จะกล่าวว่า เอวัง ะเทหิ หรือ ยะมะหัง ะหามิ ตัง ะเทหิ ให้รับว่า อามะ กันต แล้วท่านจะว่านำสรณคณน์ ก็ให้ว่าตามดังนี้ พุทัง สะระณังคัจจามิ ฐัมมัง สะระณังคัจจามิ สั้งขัง สะระณังคัจจามิ ทุตติยัมปิพุทัง สะระณังคัจจามิ ทุตติยัมปิฐัมมัง สะระณังคัจจามิ ทุตติยัมปิสังขัง สะระณังคัจจามิ ตะติยัมปิพุทัง สะระณังคัจจามิ ตะติยัมปิฐัมมัง สะระณังคัจจามิ ตะติยัมปิสังขัง สะระณังคัจจามิ

พอจบแล้วทางพระอุปัชฌาย์จะบอกว่่า ติสระณะคะมะ นังนัญฐิตัง ก็ให้รับว่า อามะ กันต ต่อจากนั้นก็สมาทานสิกขาบท 10 ประการโดยว่าตามท่านไปเรื่อยๆ ดังนี้

ปาณาติปาตา เวรมณี อทินนาทานา เวรมณี อะพรหมจริยา เวรมณี มุสาวาทา เวรมณี สุราเมรัยเมษะปะมาทัญญูชานา เวรมณี วิกาละโภชนา เวรมณี นัจจะคิตะวาทิตะวิสุกะทัสสนา เวรมณี มาลาคันธะวิเลปะนะธารณะมัณฑนะวิญญูชะนัญญูชานา เวรมณี อุจจาสะยะนะมะหะสะยะนา เวรมณี ชาตะรูปะ ระชะตะ ปฏิกคหณา เวรมณี (กล่าว 3 ครั้งว่่า)

อิมานิ ทะสะ ลิกขาปะทานิ สมหายามิ (เสร็จแล้วรับบาตร อุ่มเข้าไปหาพระอุปัชฌาย์ในที่ประชุมสงฆ์ วางไว้ข้างตัวด้านซ้าย รับเครื่องสักการะถวายท่านแล้วกราบ 3 ครั้ง นิ่งคุกเข่าประนมมือกล่าวดังนี้) อะหังกันต นิสสะยัง ยาจามิ ทุตติยัมปิอะหังกันต นิสสะยัง ยาจามิ ตะติยัมปิอะหังกันต นิสสะยัง ยาจามิ อุปัชฌาโย เม กันต โหติ (ตรงนี้ว่า 3 ครั้ง)

พระอุปัชฌาย์จะกล่าวว่่า โอบายิกัง ปะฏิฐัง ปาสาทิกะนะ สัมปาเทหิ ให้รับว่า สาธุ กันต ทุกครั้งไป

อัสสะตักคะทานิ เถโร มัยหัง ภาโร อะหัมปิเถรัสสะ ภาโร (กล่าวตรงนี้ 3 ครั้ง เสร็จแล้วกราบลง 3 ครั้ง)

พระอาจารย์จะเอาสายคล้องตัวผู้บวช บอกบาตรและจีวรก็ให้ผู้บวชรับว่า อามะ กันต 4 ครั้งดังนี้

อะยันต ปัตโต (รับว่า) อามะ กันต

อะยัง สังฆานุ (รับว่า) อามะ กันต
อะยัง อุตตะระสังโก (รับว่า) อามะ กันต
อะยัง อันตะระวาสะโก (รับว่า) อามะ กันต
จากนั้นพระอาจารย์ท่านจะบอกให้ออกไปข้างนอกว่่า คัจจะ อะมมูหิ โอภาเส ตัญญาหิ ผู้บวชก็ถอยออกไปยืนอยู่ในที่ที่กำหนดไว้ (ส่วนใหญ่จะเป็นบริเวณทางเข้าโบสถ์) ต่อจากนั้นพระอาจารย์จะสวดตามอันตราภิกขกรรม ให้รับ นัตถิกันต 5 ครั้ง และต่อด้วย อามะ กันต อีก 8 ครั้งดังต่อไปนี้ พระจะถามว่่า ผู้บวชกล่าวรับว่่า

- กุนฐัง นัตถิกันต
- คัถนโต นัตถิกันต
- กิลาสो นัตถิกันต
- โสโส นัตถิกันต
- อะปะมาโร นัตถิกันต
- มะนุสโสลี อามะ กันต
- ปุริโสลี อามะ กันต
- ภุขิสโสลี อามะ กันต
- อะนะถะณีสี อามะ กันต
- นะลี ราชะภะโฏ อามะ กันต
- อะนุญญาโตลี อามะ กันต
- มาตาปิตุหิ อามะ กันต
- ปะริปุณณะวีระตีวัสลี อามะ กันต
- ปะริปุณณะนัต ปัตตะจีวะรัง อามะ กันต
- กินหาโมลี อะหังกันต...*(ชื่อพระใหม่) นามะ
- โก นามะ เต อุปัชฌาโย อุปัชฌาโย เม กันต ายัสสะ มา... *(ชื่อพระอุปัชฌาย์) นามะ

*หมายเหตุ ผู้บวชจะต้องกราบชื่อทางพระที่พระตั้งให้ใหม่ก่อนวันบวชและต้องจำชื่อพระอุปัชฌาย์ให้ได้ด้วย

เสร็จแล้วกลับเข้ามาข้างในที่ประชุมสงฆ์ กราบลงตรงหน้าพระอุปัชฌาย์ 3 ครั้ง นิ่งคุกเข่าประนมมือเปล่งวาจาขออุปสมบทดังนี้

สังฆัมกันต อุปะสัมปะทัง ยาจามิ อุลลุมปะตุ มังกันต สังโฆอะนุกัมปัง อุปาทายะ ทุตติยัมปิกันต สั้งขัง อุปะสัมปะทัง ยาจามิ อุลลุมปะตุ มังกันต สังโฆอะนุกัมปัง อุปาทายะ ตะติยัมปิกันต สั้งขัง อุปะสัมปะทัง ยาจามิ อุลลุมปะตุ มังกันต สังโฆอะนุกัมปัง อุปาทายะ

ถ้ากล่าวพร้อมกันให้เปลี่ยนคำว่า ยาจามี เป็น ยาจา มะ และเปลี่ยน มัง เป็น โน ต่อมาพระอาจารย์สวดสมมติตนตามอันตราภิกขกรรม ผู้บวชก็รับว่า นัตถิกันต์ 5 ครั้ง และ อามะ กันต์ 8 ครั้ง บอกชื่อพระใหม่ของตัวเอง และชื่อพระอุปัชฌาย์แบบที่ผ่านมามากอย่างละหนึ่งครั้ง เสร็จแล้วก็นั่งฟังพระสวดกรรมวาจาอุปสมบทไปจนจบ พอจบแล้วท่านก็จะเอาบาตรออกจากตัวให้กราบลง 3 ครั้ง นั่งพับเพียบฟังพระอุปัชฌาย์บอกอนุศาสน์ไปจนจบ แล้วก็กล่าวรับว่า อามะ กันต์ เสร็จพิธีก็กราบ 3 ครั้ง ถ้ามีเครื่องไทยทานก็ให้รับไทยทานถวายพระอันดับ เวลากรวดน้ำก็ให้ตั้งใจรำลึกถึงผู้มีพระคุณอุทิศส่วนกุศลแต่ท่าน ขึ้นตอนต่อไปก็ให้ตั้งใจฟังพระท่านอนุโมทนาต่อไปจนจบเป็นอันเสร็จพิธี

ประโยชน์ของการบวช

1. เป็นการทำหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนในการช่วยรักษาพระพุทธศาสนาโดยรักษาพระธรรมวินัยให้เจริญมั่นคง เพราะพระพุทธศาสนาคือ คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่เป็นประโยชน์แก่คนทั้งหลาย ช่วยให้เขามีชีวิตที่ดีงาม และสังคมที่เป็นสุข วิธีที่ดีที่สุดในการรักษาพระพุทธศาสนา ก็คือ การบวชเข้าไปเรียนรู้พระธรรมวินัย และรักษาถ่ายทอดคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เรียกว่า การสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา
2. เป็นการทำหน้าที่ของคนไทย เพราะว่า พระพุทธศาสนาเข้ามาอยู่ในสังคมไทย และได้กลายเป็นมรดกของชนชาติไทย เป็นทรัพย์สมบัติที่มีค่าสูงสุดของประเทศชาติของเราเพราะว่าเมื่อพระพุทธศาสนาเข้ามาแล้ว ก็ทำให้คนประพฤติดีงามเป็นหลักให้แก่สังคม ทำให้สังคมอยู่กันได้ด้วยสันติสุขไม่เบียดเบียนกัน ถ้ามีคนดีมากกว่าคนชั่วสังคมนั้นก็อยู่ได้ นอกจากนั้นพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานของวัฒนธรรม ตั้งแต่ภาษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี การศึกษา ดนตรีและศิลปะต่าง ๆ ก็มาจากวัดวาอาราม เป็นต้น
3. เป็นการตอบแทนพระคุณบิดามารดา ดังที่ถือเป็นประเพณีว่า ถ้าใครได้บวชลูกแล้ว ก็ได้บุญกุศลมาก ช่วยให้พ่อแม่ได้เกษายผ้าเหลืองไปสวรรค์ ตลอดจนได้เป็นญาติของพระศาสนา แต่ถ้ามองความหมายให้ลึกซึ้งลงไปก็เป็นเรื่องความเป็นจริงของชีวิตจิตใจ กล่าวคือ การบวชเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้จิตใจของพ่อแม่มีความสุข ด้วยความหวังว่าเมื่อลูกได้ศึกษาอบรมในพระธรรมวินัยแล้ว ก็จะเป็นคนดี รับผิดชอบชีวิตของตนเองได้

จะรับผิดชอบต่อครอบครัวและสังคมได้ แล้วเกิดความมั่นใจ พ่อแม่ก็จะมีความสุขเพิ่มมากขึ้น ขณะเดียวกันเมื่อลูกบวช ก็เท่ากับลูกพ่อแม่เข้ามาสู่พระศาสนาด้วย มีโอกาสได้ฟังธรรม ได้เรียนรู้ธรรมะ ทำให้ได้ใกล้ชิดพระศาสนา เรียกว่าเป็นญาติของพระศาสนาอย่างแท้จริง

4. เป็นการฝึกอบรมพัฒนาตนเอง คือการพัฒนาชีวิตทั้งในด้านพฤติกรรมทางกาย วาจา และด้านจิตใจที่มีความดีงามเข้มแข็ง มั่นคง เป็นสุข และในด้านสติปัญญาคือความรู้ความเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง

สุดท้ายนี้ข้าพเจ้าก็หวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความประสบการณ์นี้จะ เป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจศึกษาค้นคว้า และผู้ที่มีแนวคิดที่จะบวชหรือกำลังจะบวช ซึ่งบทความนี้เป็นแนวทางเตรียมความพร้อมในการบวช และผลบุญใดๆ ที่เกิดจากการเผยแพร่บทความประสบการณ์นี้ในครั้งนั้นก็ขอให้ทุกท่านที่เกี่ยวข้องได้รับผลบุญ ขอให้มีความสุข ประสบความสำเร็จ สมหวังดังที่ตั้งใจทุกประการเทอญ

เอกสารอ้างอิง

- [1] จิตรเดช อรรถน. (2547). **เจตคติต่อการบรรพชาอุปสมบทตามประเพณีไทยในพระพุทธศาสนาของนักเรียนนักศึกษาวัยรุ่นในเขตเทศบาลนครอุดรธานี**. การศึกษาค้นคว้าอิสระ การศึกษามหาบัณฑิต. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- [2] นพพร สุวรรณพานิช. (2544). **พจนานุกรมพระพุทธธรรมบาลี-ไทย-อังกฤษ**. สืบค้นจาก <http://www.nkgen.com/buddhist/buddhist.htm> เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2558. ปฐมสมันตปาสาทิกา. เล่ม 1, 2. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- [3] พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), (2548). **ราชบัณฑิตพจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุดคำวัด**. กรุงเทพฯ : วัดราชโอรสาราม.
- [4] พระ ดร.บุญลือ เพชรมาก. (2558). **การบวช**. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม. 2558
- [5] พระ ดร.ณัฐพันธ์ (2558) **ขอบมี**. การบวช. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2558.

- [6] พระ ดร.สิทธิชัย เดชกุลรัมย์. (2558). **การบวช**. สัมภาษณ์
เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2558.
- [7] พระราชวรมุนี (ประยูรย์ปยุตโต). (2530). **ปรัชญาการศึกษา
ไทย**. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- [8]____. (2558). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม
Dictionary of Buddhism**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิธรรม
ทานกุศลจิต.
- [9] พุทธทาสภิกขุ. (2544). **คำสอนผู้บวชพรรษาเดียว**. พิมพ์ครั้งที่
ที่ 3. กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ,
- [10] ภิกขุปัญญานันทะ. (2545). **คำสอนผู้บวชใหม่**. พิมพ์ครั้งที่
4. กรุงเทพฯ : การพิมพ์พระนคร.
- [11] อำนวยการบัวศิริ. (2539). **การพัฒนารูปแบบมหาวิทยาลัยสงฆ์
นานาชาติในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรดุษฎี
บัณฑิต. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,